

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Marka Bębenka pt. „Udział Polaków w wojnie rosyjsko- japońskiej 1904-1905 i ich pobyt w obozach internowania w Japonii w świetle prasy polskiej”

Przedstawiona do recenzji praca doktorska jest napisana z pasją. Autor jest wyraźnie zafascynowany tematem i celem, który sobie wyznaczył – zachować dla potomnych pamięć o walczących w tej wojnie. Podjął ogromny wysiłek kwerendy źródłowej w prasie polskiej w czasach zaborów (przejrzał 50 tytułów), by tam odnaleźć informacje o Polakach walczących w wojnie rosyjsko- japońskiej (1904-1905). Ale nie tylko odnalezienie informacji było Jego celem. Starał się ustalić dane personalne powołanych do tej walki rezerwistów różnych profesji. Ważne, że uwzględnił wspomnienia J. Douglasa dające informacje o działaniach J. Piłsudskiego i R. Dmowskiego w Japonii.

Ważnym źródłem wykorzystanym przez Autora były listy i wspomnienia uczestników tej wojny. Przekonywująco uzasadnia ich rolę w realizacji zadania badawczego (s.32). To z nich wydobywa realia życia codziennego w czasie tej wojny. Nie pominął też archiwaliów zgromadzonych w Centralnym Archiwum Wojskowym w Rembertowie, Biblioteki Narodowej w Warszawie, Polskiej Akademii Nauk. Wykorzystał też prasę rosyjską (tu wart odnotowania „Ruskij Inwalid”). Starał się uwzględniać źródła japońskie (oczywiście w tłumaczeniu). Praca informuje nie tylko o żołnierzach walczących, ale i o sposobach i rodzajach wsparcia ich płynących z kraju. Autor przekazuje wiele ciekawych informacji o Japonii i stosunku Japończyków do internowanych żołnierzy. Niewiele wiedzieli Europejczycy o „kraju kwitnącej wiśni”.

Autor wykorzystał bogatą literaturę prezentującą wydarzenia z wojną lat 1904-1905. Starał się typować te najważniejsze dla prezentacji tematu. Ma dobre rozeznanie w literaturze naukowej, dotyczącej tych wojennych wydarzeń. I ważne, że zna nowe pozycje z XXI w. dotyczące tej wojny (s.30). Zna literaturę obcojęzyczną – rosyjską i japońską (s.34). Autor zdaje sobie sprawę, że nie do wszystkich pozycji i źródeł dotarł, co świadczy o Jego uczciwości Badacza. Doceniam, że Doktorant dotarł do

maszynopisów w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, druków ulotnych i broszur (15 pozycji), źródeł rosyjskich (39 pozycji) oraz książek w Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

Konstrukcja pracy przejrzysta – składa się z wprowadzenia, czyli wstępu, który poprzedza streszczenie (s.5-9), czterech rozdziałów, zakończenia i bibliografii (s. 513-539) oraz obszernego aneksu (s. 541-686), podzielonego na 9 części. W aneksie 6 znajduje się bogaty materiał ilustracyjny (s.577-590), podobnie w 7 (s.591-592) Aneks 8 zawiera nazwiska żołnierzy walczących w tej wojnie (s. 593-681). Aneks 9 zawiera wykonane przez Autora zdjęcia cmentarzy w Japonii, na których spoczywają żołnierze ofiary omawianej wojny (s.683-686). Zasadniczy tekst liczy 511 stron.

Ta **rozprawa jest zbiorem cennych tekstów o charakterze źródłowym**. Autor bardzo starał się o upamiętnienie walczących - nie zawsze Polaków- ale ludzi związanych z ziemią polskimi. Za najciekawszy uznaję rozdział czwarty. Wśród informacji o realiach życia codziennego w czasie tej wojny Autor nie pominął humoru wojennego, co uznaję za walor tego tekstu. Walor poznawczy mają też przykłady wierszy pisanych do bliskich, bo oddają nastroje walczących (np.s.25).

Ta troska sprawiła, że w pracy są **liczne powtórzenia informacji**. Autor jest wyraźnie „przywiązany” do zebranych danych.

Wprawdzie we wprowadzeniu Autor **nie określa metod badawczych**, ale każdy czytelnik dostrzeże analizę źródeł (oczywiście stosowaną wybiórczo), metodę porównawczą (bardzo stara się porównywać doniesienia z różnych tytułów prasowych i zastrzega się, że istnieją luki w informacjach). Jest krytyczny wobec zebranych informacji, np. ostrożnie wypowiada się o możliwości określenia przynależności narodowej walczących.

Praca napisana jest poprawnym językiem, liczne cytaty są zaznaczone.

Autor poprawnie rozumie rolę prasy, widzi możliwość manipulacji. Zdaje sobie sprawę, że źródła – zwłaszcza listy i wspomnienia są subiektywne.

Doktorant starał się pogrupować walczących wg ich funkcji. Szkoda, że nie spróbował sporządzić tabeli, (nawet w ograniczonym zakresie), by ułatwić

czytelnikowi „zobaczenie” uzupełniania się wiadomości – np. lekarz, skąd pochodził, jaką miał specjalność, jaką rolę pełnił na froncie.

Doktorant posiada przygotowanie do pracy naukowej. Ma dwie publikacje – o Gazecie Polskiej w Japonii.

Uwagi szczegółowe:

1. Warto zlikwidować powtórzenia o celu pracy, np. s.36. Wystarczy określić go we wstępie (wprowadzenie);
2. na s. 38 – 11 linijka od góry powinno być : ojczysty
3. na s.18 – ma być tych wszystkich Polaków bezimiennych
4. na s. 21 - 4 linijka od góry ma być : koncesji
5. s. 22- 2 linijka od góry; brakuje :w
6. s. 41 – 10 linijka od góry: powinno być : jako ciekawostka
7. s.42 – 8 linijka od góry powinno być: polskiego Oddziału Sanitarnego niosącego....

Konkluzja:

W moim przekonaniu przedstawiona do recenzji praca doktorska ze względu na szeroką kwerendę archiwalną, znajomość literatury, i próby rozwiązania problemu badawczego zasługuje na dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Knochar, 13.01.2022 *Grażyna Pawliko*